

УДК 373.2:001

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/44-1-27>

Ірина АПРЕЛЄВА,
orcid.org/0000-0002-3012-7630
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти
Харківської гуманітарно-педагогічної академії
(Харків, Україна) apreleva555@ukr.net

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ, ЦІЛІ І ЦІННОСТІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

У сучасному інформатизованому світі трансформації відбуваються в усіх галузях, і освітня галузь не є виключенням. Система освіти України зазнає кардинальних змін, що зумовлює зміну концептуального підходу до освітньої діяльності.

Прийнята у 2020 році Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку має низку характерних змін, які розглянуті в цій статті. Зважаючи на те, що дошкільна освіта є лише першою ланкою у безперервній освіті особистості впродовж життя, виникає потреба у визначенні тих змін, які є актуальними сьогодні.

Відповідно до цієї Концепції, система дошкільної освіти трансформувалась у трьох базових напрямках, першим із яких є реалізація гуманного підходу до навчально-виховної діяльності, здійснення загального розвитку дитини та інтегрований підхід до підготовки її до Нової української школи. Гуманний підхід до виховання та розвитку дитини передбачає виховання її не лише як носія соціально-професійних функцій, формування та становлення особистості, до якої доцільним є застосування поняття «Благородна Людина».

Організація навчально-виховної діяльності, відповідно до Концепції, здійснюється із урахуванням вікових та індивідуальних потреб дитини, що вимагає від учасників навчально-виховного процесу не лише застосування сучасних прийомів навчання та виховання, а й активного впровадження інтерактивних технологій на всіх рівнях взаємодії дитини з навколишнім світом.

Одним із провідних аспектів нової концепції, на який зроблено акцент, є партнерський підхід до навчально-виховної діяльності. Залежно від рівня, спрямованості партнери, які беруть участь в навчально-виховній діяльності дитини, мають низку своїх обов'язків та повноважень. У ролі партнерів виступають: заклад дошкільної освіти, педагоги, батьки, громада, держава.

Партнерська взаємодія передбачає чіткий розподіл обов'язків, відповідно до якого заклади дошкільної освіти, педагоги закладів дошкільної освіти організують навчально-виховну роботу, батьки – забезпечують гармонійний розвиток дитини із організацією змістовного дозвілля, громада забезпечує формування ціннісного ставлення до держави та Батьківщини, а на державу покладено функцію контролю.

Ключові слова: Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку, дошкільна освіта, гуманна освіта, партнерська взаємодія

Iryna APRIELIEVA,
orcid.org/0000-0002-3012-7630
Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Theory and Methods of Preschool Education
Kharkiv Humanitarian-Pedagogical Academy
(Kharkiv, Ukraine) apreleva555@ukr.net

CONCEPTUAL FUNDAMENTALS, GOALS AND VALUES OF PRESCHOOL EDUCATION OF UKRAINE

In today's computerized world, transformations are taking place in all areas and the education sector is no exception. The education system of Ukraine is undergoing radical changes, which leads to a change in the conceptual approach to educational activities.

The Concept of Education of Early and Preschool Children, adopted in 2020, has a number of characteristic changes, which are considered in this article. Given that preschool education is only the first link in the continuing education of the individual throughout life, there is a need to identify those changes that are relevant today.

According to this Concept, the system of preschool education has been transformed into three basic directions, the first of which is the implementation of a humane approach to educational activities, the implementation of general child development and an integrated approach to preparing it for the New Ukrainian School. Humane approach to the upbringing and development of the child involves raising it not only as a carrier of socio-professional functions of formation and formation of personality, to which it is appropriate to apply the concept of Noble Man.

The organization of educational activities, according to the Concept, is carried out taking into account the age and individual needs of the child, which requires participants in the educational process to use not only modern teaching and education, but also active introduction of interactive technologies at all levels of interaction with the world.

One of the leading aspects of the new concept, which is emphasized, is the partnership approach to educational activities. Depending on the level, orientation of the partners involved in the educational activities of the child have a number of responsibilities and powers. The role of partners is: preschool education, teachers - parents - community - state.

Partnership provides a clear division of responsibilities according to which, preschools, teachers of preschools organize educational work, parents - ensure the harmonious development of the child with the organization of meaningful leisure, the community ensures the formation of values to the state and homeland, and the state assigned a control function

Key words: *Concept of education of children of early and preschool age, preschool education, humane education, partnership interaction.*

Постановка проблеми. Із набуттям України державної незалежності національна система освіти зазнала суттєвих змін. Це було зумовлено такими об'єктивними факторами, як внутрішня трансформація українського суспільства, зміна національної моделі економіки, вплив світових тенденцій, у тому числі запуск євроінтеграційних процесів. Впродовж 30 років трансформаційні процеси освітньої сфери супроводжуються здобутками та суперечностями, безліччю дискусій між спільнотою батьків, освітян, науковців, влади, співробітників. Дослідження курсу освітньої реформи в науковій та публіцистичній літературі набули широкого і всебічного науково-практичного виміру (Освіта в незалежній Україні, 2021).

Розвиток нової освітньої системи відбувався як тривалий процес, оскільки водночас змінювалася політична та економічна система країни. Проте з самого початку громадськість висловлювала готовність об'єднатися для створення основ Української держави, зокрема модернізації національної освітньої системи. Освіта поступово звільнилася від комуністично-соціалістичної ідеології, урізноманітнювалася, доповнилася інноваційними підходами, запровадженням принципу множинності, що зумовлено багатонаціональністю населення, широким спектром мовних, регіональних і культурних відмінностей, релігійною неоднорідністю населення. Іде активний процес формування інституційно-правового забезпечення розвитку освітньої системи, створюються навчальні заклади нового типу (гімназії, загальноосвітні школи, приватні вищі навчальні заклади тощо), запроваджуються нові освітні технології, інструменти управління та фінансування. Можна сказати, що за 30 років незалежності, незважаючи на наявність багатьох проблем, була проведена важка робота щодо створення національної освітньої системи, яка орієнтована на потреби суспільства, української економіки, спрямована на майбутнє та надання освітніх послуг на якісно новому рівні, рівні, який сприятиме розвитку української економіки, впровадженню інновацій в освіту, фор-

муванню економічних знань та розквіту держави (Освіта в незалежній Україні, 2021).

На цьому етапі трансформації системи освіти України вченими НАПН було визначено систему дошкільної освіти як базову, первинну освіту в системі безперервної освіти впродовж життя. Задля забезпечення якісного освітнього процесу в закладах дошкільної освіти було впроваджено концепт її Базового компоненту як державного стандарту. Нова Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку була прийнята у 2020 році, а у 2021 році за участі наукового керівництва академії було розроблено новий Базовий компонент дошкільної освіти, який вже затверджений МОН України, що вимагає осмислення її концептуальних основ, цілей та цінностей.

Аналіз досліджень. У 1996 році Конституцією України було визначено, що держава зобов'язана забезпечити доступність і безоплатність дошкільної освіти (Конституція України). З тих пір державою впроваджується низка заходів, які спрямовані не лише на залучення більшої кількості дітей до дошкільного освітнього процесу, а й на врегулювання його на всіх рівнях із дотриманням всіх законодавчих вимог.

Для реалізації державної політики у сфері дошкільної освіти науковцями дошкільної освітньої галузі України підготовлено значну кількість інноваційної науково-методичної продукції. Зокрема, це комплексні освітні програми («Впевнений старт», «Я у світі» «Світ дитинства» та ін.); парціальні програми («Зерно любові»; «Україна – моя Батьківщина», «Вчимося жити разом» та ін.), програми і посібники для роботи з дітьми, що мають особливі освітні потреби.

Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку, яка є одним із провідних документів для регулювання освітнього процесу в закладах дошкільної освіти, розроблялася низкою науковців та експертів, таких як: А. Богуш, В. Воронов, Н. Гариш, Я. Дралоук, Л. Канішевська, Е. Мазур, Н. Омеляненко, С. Огородська-Попадопулу, О. Піроженко, О. Рейпольська, С. Сисоева та інші. С. Сисоева та

О. Рейпольська (Сисоєва, Рейпольська, 2021) представили новий погляд на Концепцію освіти дітей раннього та дошкільного віку у науковій доповіді на засідання Президії НАНП України.

Мета статті полягає у тому, щоб визначити концептуальні основи, цілі та цінності дошкільної освіти в аспекті сучасних трансформацій в українській системі освіти загалом.

Виклад основного матеріалу. XXI століття – це століття, яке характеризується не лише трансформацією світу, а й зміною ставлення людства до освітнього процесу та системи освіти загалом. Освіта, на думку суспільства, має бути доступною, якісною, високопрофесійною, ефективною для кожного громадянина з урахуванням його вікових особливостей або наявних особливих потреб (Сисоєва, Рейпольська, 2021)

Згідно з визначенням, прийнятим на двадцятій сесії Генеральної конференції ЮНЕСКО, освіта є процесом і результатом удосконалення здібностей і поведінки особистості, в якому особистість досягає соціальної зрілості та індивідуального зростання (ЮНЕСКО).

З огляду на викладене, під загальною освітою слід розуміти освіту, яка дає знання, прищеплює вміння та навички, необхідні кожній людині в повсякденному житті.

Навчання є основним способом отримання освіти. Це якісно організований процес засвоєння знань, умінь і навичок під керівництвом вчителів, який здійснюється планомірно та систематично (Національна доповідь, 2021).

Національна система освіти України ґрунтується на принципі безперервної освіти впродовж життя, і її складниками є:

- дошкільна освіта;
- повна загальна середня освіта;
- позашкільна освіта;
- спеціалізована освіта;
- професійна (професійно-технічна) освіта;
- фахова передвища освіта;
- вища освіта;
- освіта дорослих, у тому числі післядипломна освіта (Про освіту, ст.10)

Дошкільна освіта є невід'ємною частиною і першим рівнем системи освіти (нульовий рівень національної рамки кваліфікацій), стартовою платформою особистісного розвитку дитини. Відповідно до чинної законодавчої бази, діти старшого дошкільного віку повинні отримувати дошкільну освіту відповідно до стандартів дошкільної освіти. Батьки самостійно обирають засоби та форми, за допомогою яких вони гарантують реалізацію права дітей на дошкільну освіту (ІМЗО).

Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку – це комплекс науково-обґрунтованих положень, які дозволяють визначити стратегічні напрями освітнього розвитку дітей дошкільного віку з урахуванням рівня технічного прогресу та викликів сучасного глобалізованого світу, очікувань українських громадян щодо визначеної політики держави, спрямованої на розвиток дошкільної освіти (Національна доповідь, 2021).

Державні настанови щодо виховання дітей дошкільного віку, Національна доктрина розвитку української освіти у XXI столітті, закони України «Про дошкільну освіту» та «Про охорону дитинства» чітко визначають, відповідно до вимог сьогодення, її пріоритети, завдання та головну мету. Ключовою метою вітчизняного дошкільного виховання дітей є створення сприятливих умов для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожної дитини, формування життєвих навичок, цінностей у світі природи, культури, людей, ціннісного ставлення до оточуючого світу та до самого себе.

Визначеними державою пріоритетами розвитку дошкільної освіти у XXI столітті є:

- орієнтування на кожну особистість індивідуально;
- формування системи гуманістичних цінностей;
- оновлення змістовної наповнюваності та базових принципів освітніх технологій;
- спрямованість на формування життєвих компетенцій дитини;
- формування та вдосконалення фізичного, психічного та морального компонентів здоров'я;
- визнання пріоритетів дитини значущими, головними;
- формування відповідального, свідомого ставлення до власного життя (Національна доповідь, 2021).

Головними завданнями національної системи дошкільної освіти визначено:

- створення умов, сприятливих для реалізації дитячого потенціалу дитини (фізичного, психологічного, соціального);
- створення та вдосконалення механізмів, які забезпечують саморозвиток та самовдосконалення дитини (реальний підхід до оцінювання власних можливостей, талантів та здібностей, самоконтроль, саморегуляція поведінки, формування та розвиток совісті як внутрішньої інстанції, децентрація як відмова від егоїстичних проявів, набуття індивідуального життєвого досвіду, прояв елементарного світогляду, найпростіших виявів життєвих перспектив);

- розширення дитячої свідомості через її свідоме ставлення до життя та потреб загалом;
- формування та розвиток базових якостей особистості;
- вчити дошкільника жити в гармонії з навколишнім середовищем і з собою, адекватно реагувати на події, оптимістично дивитися на життя, довіряти найближчому оточенню людей, відчувати власну захищеність у цьому довкіллі, орієнтуватися в ньому;
- підтримку дитячої субкультури, збагачення дитячої діяльності та підвищення активності за рахунок її урізноманітнення, сприяння вільному та конструктивному розвитку дітей дошкільного віку;
- не лише формування культурного середовища, а й формування у дитини фундаментальних основ особистої культури, залучення її до процесу пізнання вітчизняної та світової культури;
- формування та вираження гіпотези індивідуального розвитку кожної дитини, визначення «зони її найближчого розвитку»;
- формування у дошкільника практичних навичок життєдіяльності, розвиток його адаптивних властивостей за рахунок зміни умов середовища та необхідності пристосовуватись до них, формування гнучкої поведінки, виховання творчого підходу до дійсності;
- практикування у навичках волевиявлення, впливу на імпульсивні вияви та бажання;
- врахування індивідуального особистісного досвіду кожного дошкільника;
- створення умов для гармонійного всебічного розвитку дошкільника, формування у нього ціннісного ставлення до світу природи, культури, людей та до самого себе як частини цього.

Останнім часом у системі дошкільної освіти, як і в системі освіти загалом, відбулися значні зміни. Рівень освіти, її спрямованість та кінцеві результати починають визначатися саме дією принципів гуманізації та демократизації. Гуманізація навчально-виховного процесу – це його олюднення, забезпечення з боку вихователів дітей любов'ю, турботою, увагою, вияву поваги до їх гідності, створення умов, сприятливих для їх здоров'я, відповідно до вікових потреб, інтересів, рівня розвитку, статі тощо.

Серед базових компетенцій пріоритет надається життєвим, сформованість та вираженість яких дозволяє орієнтуватись у життєвих ситуаціях, що виникають, приймати адекватні рішення відповідно до системи цінностей та з урахуванням особливостей середовища, в якому перебуває дитина, на основі її індивідуального життєвого досвіду. У дошкільному віці процес формування

життєвих компетенцій ґрунтується безпосередньо на життєвому досвіді дитини, її вмінні вчитися та набувати нових знань. Провідними видами діяльності дошкільника є ігрова та продуктивна, саме вони становлять основу навчальної діяльності як окремої складової частини. У процесі формування різних видів діяльності діти вчать визначати умову завдання, поставленого перед ними, шукають способи вирішення завдання із дотриманням зазначених умов, визначають послідовність дій для виконання завдання, оцінюють результати власної діяльності (Освіта в незалежній Україні, 2021).

У новій Концепції чітко визначається теоретико-методологічне ядро дошкільної освіти, яке включає такі складові частини, як: філософське осмислення освіти як соціокультурного феномену, пріоритетне положення в якому посідають такі цінності, як гуманізм, людяність, толерантність, особистісний, діяльнісний та компетентнісний підхід до навчально-виховної діяльності, дитиноцентрична модель освітнього простору.

Гаслом Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку є доступність та якість освіти для дітей раннього та дошкільного віку – шлях до сталого розвитку та якісного людського капіталу України (Концепція, 2020, с.7).

З урахуванням всієї специфіки освітнього процесу в закладах дошкільної освіти Концепцією освіти дітей раннього та дошкільного віку чітко визначається, що реалізація якісного освітнього процесу можлива лише за умови формування та розвитку системи партнерства (рис. 1), причому це партнерство повинно бути спрямованим на загальну мету та загальний позитивний результат.

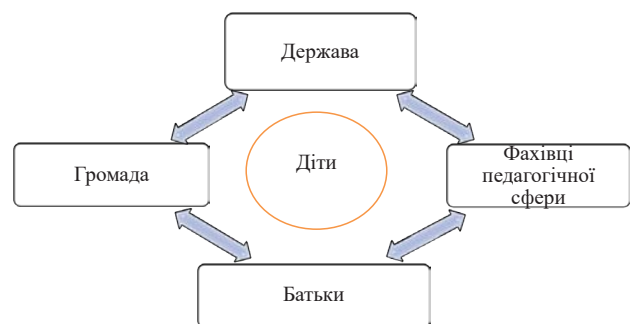

Рис. 1. Схема партнерства в дошкільній освіті (розробка автора)

Зважаючи на те, що в основі сучасної системи освіти закладено дитиноцентризм, варто відзначити, що він є можливим лише за умови використання гуманного підходу до освітнього процесу та навчальної діяльності. Гуманізація освіти – це процес, який ґрунтується на потребі формування не просто носія соціально-професійних функцій у

процесі виховання та навчання, а комплекс заходів, спрямованих на виховання Благородної Людини.

Налагодження партнерських відносин з усіма учасниками освітнього процесу стає одним із найважливіших підходів у діяльності дошкільного закладу. Відповідно до запропонованої системи партнерства, яка описується у Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку, навчально-виховний процес має бути спрямованим на всебічний та гармонійний розвиток дитини, але разом із тим повинен здійснюватися цей процес на гуманістичних засадах.

Запропонована нами схема партнерства, яка визначається Концепцією освіти дітей раннього віку, передбачає реалізацію гуманістичних основ у навчально-виховній діяльності через реалізацію:

- прийомів гуманного виховання з боку педагогічних працівників;
- гуманного підходу до виховання дитини із боку батьків;
- гуманного ставлення громади до процесу виховання дитини, становлення її як особистості;
- контролю за застосуванням прийомів гуманного виховання та навчання із боку держави.

В аспекті всебічного та гармонійного розвитку дитячої особистості Концепцією визначено формування системи цінностей, відповідно до яких основними є:

- шанобливе ставлення до дитини, її особливих потреб, якщо такі є;
- пріоритетними є всі складові частини здоров'я: фізична, психічна, соціальна, моральна;
- визнання самоцінності дошкільного дитинства, його особливої ролі в розвитку особистості;
- право дитини на щасливе дошкільне дитинство, що сприяє загальному розвитку особистості;
- надбання суспільного досвіду та сімейного виховання для збагачення людського потенціалу суспільства (Концепція, 2020, с. 14–15).

Зважаючи на запропоновану схему партнерства, розподіл обов'язків між партнерами у реалізації цілей Концепції здійснюється таким чином:

– спільним завданням фахівців дошкільного закладу є створення безпечного та дружнього до дитини середовища; навчально-виховний процес організовується з урахуванням вікових та особистісних потреб дитини; налагоджується партнерська взаємодія з батьками щодо розвитку дитини; забезпечується вільний обмін думками, ідеями з професіоналами-практиками щодо удосконалення освітніх послуг;

– роль батьків у цьому аспекті визначається активною участю у житті садочка та дитини, відповідальним ставленням до вибору дошкільного

закладу освіти з урахуванням індивідуальних потреб своєї дитини, за потреби може бути використаний індивідуальний підхід до здійснення загального розвитку дитини та її підготовки до вступу у загальноосвітній навчальний заклад;

– роль громади зводиться до формування системи цінностей у дошкільників за рахунок активного їх залучення до громадської діяльності через культурно-масові заходи різної тематичної спрямованості, налагодження міжгалузевої співпраці «соціальний захист – освіта – культура – охорона здоров'я – економіка»;

– на державу покладається обов'язок забезпечення захисту права дитини на освіту, збереження високих стандартів якості дошкільної освіти завдяки дотриманню принципів дружності до дитини, підтримки партнерських ініціатив щодо покращення якості освітніх послуг, зокрема батьків і громади.

Окремим аспектом, який передбачений Концепцією освіти дітей раннього та дошкільного віку, є інтегрований зміст передшкільної освіти в контексті завдань Нової української школи. Відповідно до цього аспекту здійснюється розроблення таких моделей освітнього процесу (ігрових, проектних тощо), які ґрунтуються на принципах формування та набуття пізнавального досвіду над інформуванням, на принципах партнерської взаємодії та активізації власних зусиль, особистісного залучення до навчально-виховної діяльності кожної дитини тощо.

Для організації навчально-виховного процесу в цьому векторі необхідним є застосування специфічних видів діяльності, таких як ігрова, комунікаційно-мовленева, предметно-продуктивна, пізнавальна, рухова тощо. Паралельно із цим повинно здійснюватися застосування широкого спектру форм і методів організації навчально-виховної діяльності, зокрема: полілог, досліді, експерименти, застосування прийомів інтерактивного навчання тощо.

Враховуючи запропоновану схему партнерства, робота в цьому аспекті також повинна здійснюватися комплексно:

– основна відповідальність за якісну організацію навчально-виховних занять та підготовку дошкільників до загальноосвітнього навчального закладу покладається на вихователів закладів дошкільної освіти через якісну підготовку та проведення навчальних занять, застосування прийомів та методів, які сприяють загальному розвитку дитини, зокрема формування базових навичок навчальної діяльності в колективі;

– з боку батьків підготовка дошкільників до вступу до загальноосвітнього навчального закладу полягає не лише у забезпеченні їх усіма необхідними матеріалами, а й залученні дітей до активної

ігрової діяльності вдома, читанні книжок, вивченні літер тощо. Особливе значення серед форм навчально-виховного процесу відіграє пізнавальна діяльність, організована дорослими. Під час таких занять діти отримують поштовх для реалізації своїх ідей, вчать культури мислення, пізнання конструктивної взаємодії з дорослими та однолітками;

– громада може залучати дітей дошкільного віку до активної участі у заходах тематичного спрямування, зокрема патріотичних виховних заходів. Такий підхід не лише сприяє патріотичному вихованню дошкільників, але й забезпечує пізнання ними історії рідного краю;

– з боку держави основною функцією залишається контролююча, яка передбачає три складові частини контролю: контроль за діяльністю закладів дошкільної освіти, педагогічними працівниками; контроль за батьками та виконання ними батьківських обов'язків; контроль за громадою – за організацією та проведенням виховних заходів виключно патріотичного або загальнорозвиваючого спрямування.

Висновки. Нова Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку цілісно відображає завдання дошкільної освіти та визначає її клю-

чову мету – гармонійний розвиток особистості, виховання не просто носія соціально-професійних функцій, а Благородної Людини.

Концепція ґрунтується на базових засадах гуманізму, гармонійного розвитку особистості та схемі партнерства. Партнерство здійснюється в аспекті: «дошкільний заклад освіти – батьки – громада – держава». На кожного з партнерів покладається низка обов'язків, специфічність яких визначається напрямом взаємодії.

Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку ключовими визначає:

– застосування гуманістичного підходу до процесу виховання та навчання дошкільників та дітей раннього віку;

– здійснення загального розвитку дитини із застосуванням сучасних навчально-виховних прийомів та інтерактивної взаємодії дітей з оточенням;

– інтеграцію дошкільної навчально-виховної діяльності та Нової української школи.

Ключовим аспектом у досягненні високих результатів в процесі реалізації Концепції визначається партнерська взаємодія.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Інститут модернізації змісту освіти (ІМЗО). URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/doshkilna-osvita/> (дата звернення: 14.11.2021)
2. Про освіту: Закон України від 05.09.2017р. 2145-VIII, Редакція від 21.11.21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2145-19> (дата звернення: 28. 11. 2021).
3. Конституція України: станом на 1 жовтня 2017 р. / Верховна Рада України. Київ : Право, 2017. 93 с
4. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку / Національна академія педагогічних наук України. Київ: ФОП Ференець В.Б., 2020. 44 с.
5. Левченко С.В. Павлушко Г.А. Гуманна педагогіка – педагогіка майбутнього. *Гуманізація – найкоротший шлях до особистості*: матеріали II Всеукраїнської науково-практичної майстерні (Кременчуцький педагогічний коледж імені А.С. Макаренка, 25 вересня 2020 року). Кременчук: Методичний кабінет, 2020. С. 31–33.
6. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні: монографія / Нац. акад. пед. наук України. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2021. 384 с. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>
7. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. 2016. URL: <http://repository.lidufk.edu.ua/handle/34606048/20195> (дата звернення 15.11.2021)
8. Освіта в незалежній Україні: розвиток та конкурентоспроможність. Інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2021. 451 с.
9. Про дошкільну освіту: Закон України від 11.07.2001р. No2628-III; зі змінами і доповненнями 2001–2021рр. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>
10. ЮНЕСКО (UNESCO). URL: <https://mep.gov.ua/content/yunesounesco.html> (дата звернення: 15.11.2021)

REFERENCES

1. Instytut modernizatsii zmistu osvity (IMZO). [Institute for Modernization of the Content of Education (IMZO)] URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/doshkilna-osvita/> (data zvernennia: 14.11.2021) [in Ukrainian].
2. Pro osvitu: Zakon Ukrainy vid 05.09.2017r. 2145-VIII, Redaktsiia vid 21.11.21. [On education: Law of Ukraine] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2145-19> (data zvernennia: 28.11.2021) [in Ukrainian].
3. Konstytutsiia Ukrainy [Constitution of Ukraine]. Verkhovna Rada Ukrainy. Kyiv: Pravo, 2017. 93 s. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/Z960254K.html [in Ukrainian].
4. Kontseptsii osvity ditei rannoho ta doshkilnoho viku [The concept of education of early and preschool children]. Natsionalna akademiia pedahohichnykh nauk Ukrainy. Kyiv: FOP Ferenets V.B., 2020. 44 s. URL: <http://naps.gov.ua/ua/press/announcements/1763/> [in Ukrainian]
5. Levchenko S.V. Pavlushko G.A. Gumanna pedagogika – pedagogika majbutn`ogo. [Humane pedagogy is the pedagogy of the future]. Humanization is the shortest way to the personality: materials of the II All-Ukrainian scientific-practical workshop (Kremenchug pedagogical college named after AS Makarenko, September 25, 2020). Kremenchuk: Methodical office, 2020, pp.. 31-33 [in Ukrainian]

6. Natsionalna dopovid pro stan i perspektyvy rozvytku osvity v Ukraini: monohrafiia. [National report on the state and prospects of education in Ukraine: a monograph.]. Nats. akad. ped. nauk Ukrainy. Kyiv: KONVI PRINT, 2021. 384 s. DOI: <https://doi.org/10.37472/NAES-2021-ua>[in Ukrainian]

7. Nova ukrainska shkola: kontseptualni zasady reformuvannia serednoi shkoly. [The new Ukrainian school: conceptual principles of secondary school reform]. 2016. URL: <http://repository.ldufk.edu.ua/handle/34606048/20195> (data zvernennia 15.11.2021) [in Ukrainian].

8. Osvita v nezalezhnii Ukraini:rozvytok ta konkurentospromozhnist. [Education in independent Ukraine: development and competitiveness] Kyiv, 2021. 451s.

9. Pro doshkilnu osvitu: Zakon Ukrayiny vid 11.07.2001 № 2628-III. [On preschool education: Law of Ukraine of 11.07.2001 № 2628-III.] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>. [in Ukrainian]

10. UNESCO URL: <https://mepr.gov.ua/content/yuneskounesco.html> (data zvernennia: 15.11.2021) [in Ukrainian]